

4. Domače okolje in bralna pismenost

Kot smo omenili v 1. poglavju pri razlikah med regijami v Sloveniji, so domači viri za učenje za bralno pismenost izredno pomembni. Kot bomo videli v tem poglavju, so razlike med otroki glede dostopnosti virov za branje in učenje doma v Sloveniji zelo velike. Slovenija je med tistimi državami, kjer se to pri bralni pismenosti zelo pozna. Nekatere države, denimo Hong Kong in Nizozemska, znajo primanjkljaje od doma v šoli nadomestiti, v Sloveniji pa se glede na podatke raziskave PIRLS to ne dogaja. Povezava šolskih dejavnikov in bralne pismenosti je v Sloveniji izredno majhna.

Domači dejavniki so za bralno pismenost zelo pomembni. S pomočjo učencev in njihovih staršev smo pridobili dragocene podatke o izkušnjah otrok pri branju doma, o virih, ki so doma na voljo, o odnosu staršev in otrok do branja ter pričakovanih staršev glede akademskih dosežkov svojih otrok. Večinoma so na vprašalnike za starše odgovarjale matere, mačehe ali skrbnice (89 %); očetje, očimi ali skrbniki so izpolnili vprašalnik za starše v 23 % primerov, pri čemer so v obeh številkah zajeti primeri, ko sta vprašalnik izpolnjevala oba skupaj, zato je vsota večja od 100 %. V 0,6 % primerih je vprašalnik reševal ali pomagal rešiti še nekdo drug (na primer učiteljice, šolske svetovalne delavke ali romske pomočnice so staršem, ki niso znali jezika, pomagali pri izpolnjevanju). Učenci, pri katerih so vprašalnik izpolnjevale matere, mačehe ali skrbnice, so dosegli 532 točk, učenci, pri katerih so vprašalnik izpolnjevali očetje, očimi ali skrbniki, pa 524 točk. Tudi sicer se izobrazba matere kaže kot močnejši dejavnik bralne pismenosti kot izobrazba očetov. Ali je ta povezava vzročna, ne moremo ugotoviti, trdimo pa lahko, da je ta dejavnik statistično pomembno povezan z bralno pismenostjo.

V Sloveniji so šole in starši zelo dobro sodelovali pri izvedbi raziskave, saj je v bazi zajetih 4311 izpolnjenih vprašalnikov staršev. V ZDA in Angliji vprašalnikov za starše sploh niso natisnili, saj sodelovanja s strani staršev niso pričakovali; v ZDA so menili, da bi razdeljevanje vprašalnikov staršem utegnilo ogroziti celotno izvedbo raziskave PIRLS.

Starši so odgovarjali na 20 vprašanj s številnimi rubrikami. Spraševali smo jih o bralnih ter matematičnih in naravoslovnih aktivnostih (saj je bil *Vprašalnik za starše* za raziskavi PIRLS in TIMSS skupen), ki so jih izvajali z otrokom pred vstopom v šolo, o pripravljenosti otroka na vstop v šolo, ali je otrok hodil v vrtec in če je, koliko časa, o lastnem odnosu do branja, o tem, koliko časa posvečajo branju in kako pomembno se jim to zdi, kako so zadovoljni z otrokovo šolo, kaj otrok počne za šolo doma, kakšno izobrazbo pričakujejo od otroka, kateri jezik je njihov otrok znal pred vstopom v šolo, ali so zaposleni in kakšno delo opravljajo.

Kot zanimivost naj povemo, da nekaj staršev eksplicitno ni želelo napisati, kakšno izobrazbo pričakujejo od svojih otrok. Odzvali so se ogorčeno, češ da od otroka v tem smislu ničesar ne pričakujejo in da se bo sam odločil, koliko in kje se bo izobraževal. To so bili v glavnem univerzitetno izobraženi starši. A pričakovanja staršev do otrokovih dosežkov so z bralnimi dosežki samimi zelo močno povezana. Kot bomo videli v nadaljevanju, imajo najvišje dosežke v branju otroci, katerih starši pričakujejo, da bodo končali podiplomsko izobraževanje, sledijo jim otroci, za katere starši pričakujejo univerzitetno diplomu, sledijo tisti, ki naj bi končali srednjo šolo in tako naprej.

Domači viri za učenje

V Tabeli 4. 1 prikazujemo rezultate v povezavi z viri, ki jih imajo učenke in učenci doma. V indeksu *Viri, ki jih imajo učenci za učenje na voljo doma* je kombinacija odgovorov na vprašanja, ki smo jih zastavili staršem (izobrazba staršev, poklic staršev, število otroških knjig doma) in učencem (število knjig doma, internetna povezava doma in ali ima otrok svojo sobo).

Kombinacija odgovorov je razdeljena v tri skupine tako, da imajo učenci v kategoriji

Veliko virov vsaj 11,9 točk na lestvici, kar predstavlja naslednje kategorije odgovorov:

- več kot 100 knjig doma,
- internet in svoja soba,
- več kot 25 otroških knjig doma,
- končana (vsaj) univerzitetna izobrazba vsaj enega od staršev,
- vsaj eden od staršev je zaposlen kot strokovnjak (na primer učitelj, pravnik, zdravnik).

Učenci v kategoriji **malo virov** nimajo več kot 7,3 točke. To predstavlja naslednje kategorije odgovorov:

- 25 ali manj knjig doma,
- doma ni niti interneta niti učenec nima svoje sobe,
- 10 ali manj otroških knjig doma,
- nobeden izmed staršev nima več kot srednješolske izobrazbe in
- nobeden od staršev v povprečju ni zaposlen kot uslužbenec, obrtnik.

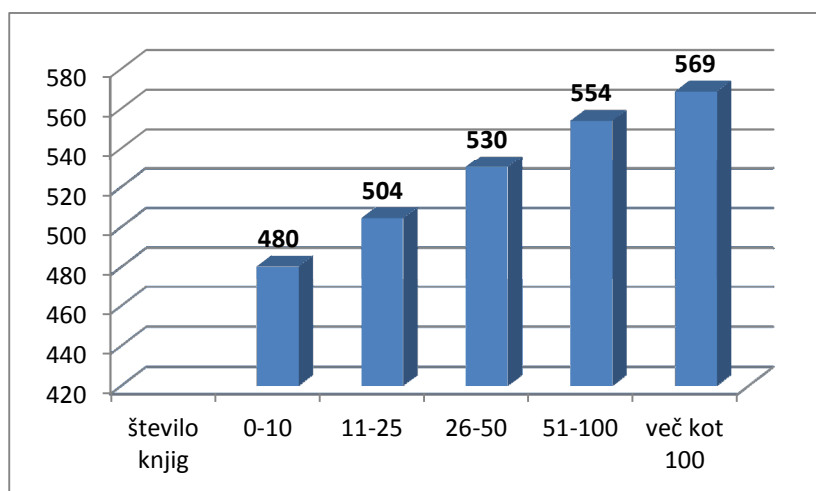
Vsi ostali učenci so bili razvrščeni v kategorijo **nekaj virov**.

Vidimo, da se količina virov, ki so na voljo doma, močno povezuje z bralnim dosežkom. V Sloveniji so učenci, ki imajo doma veliko virov, dosegli 577 točk, tisti, ki imajo nekaj virov, pa 524 točk. Ker ima malo virov glede na to lestvico le 1 % otrok, rezultata za to skupino ni bilo mogoče zanesljivo izračunati. Morda se te številke zdijo presenetljive, zato si pogledjmo, kako je s posameznimi postavkami, preden jih povežemo v indeks:

V Tabeli 4.2 vidimo, da je učencev, ki imajo doma vsaj enega starša z univerzitetno izobrazbo, v Sloveniji 24 %. Starši 40 % otrok so navedli, da poklic, ki ga opravljajo, sodi v kategorijo strokovnjaki. To je dokaj nenavadno, saj za delovno mesto strokovnjaka predvidevamo, da je potrebna univerzitetna izobrazba. Razlaga tiči v opisu, saj so v vprašalniku pod rubriko strokovnjaki navedeni tudi računalnikarji (tak poklic ni nujno povezan z izobrazbo), medicinski delavci (kamor sodijo tudi poklici s srednješolsko izobrazbo), pisci in umetniki (tudi tukaj ni predpisane izobrazbe), med tehničnimi strokovnjaki, ki so v vprašalniku navedeni posebej, pa tudi strojniki, vzdrževalci računalnikov, ekonomski tehniki, zavarovalniški agenti, medicinski tehniki. Tako postane skupina 40 % strokovnjakov v Sloveniji razumljiva. Več kot 25 otroških knjig ima doma 69 % učencev, več kot sto knjig ima doma 27 % učencev, internetno povezavo in svojo sobo pa 67 % učencev. Da skoraj nimamo otrok v kategoriji malo virov, je tudi zato, ker je 89 % učencev navedlo, da imajo doma internetno povezavo; 74,5 % jih ima svojo sobo, pri čemer jim nismo dali navodil, ali termin *svoja soba* pomeni, da jo imaš čisto sam ali da jo deliš s sorojencem ali sorojenci. Zdelo se nam je, da tudi če otrok svojo sobo deli na primer z bratom ali s sestro, pa trdi, da ima svojo sobo, to ni sporno. Svoja soba je prostor, kamor se otrok lahko umakne, kjer ima prostor za učenje, kjer se lahko dobi s prijatelji in podobno.

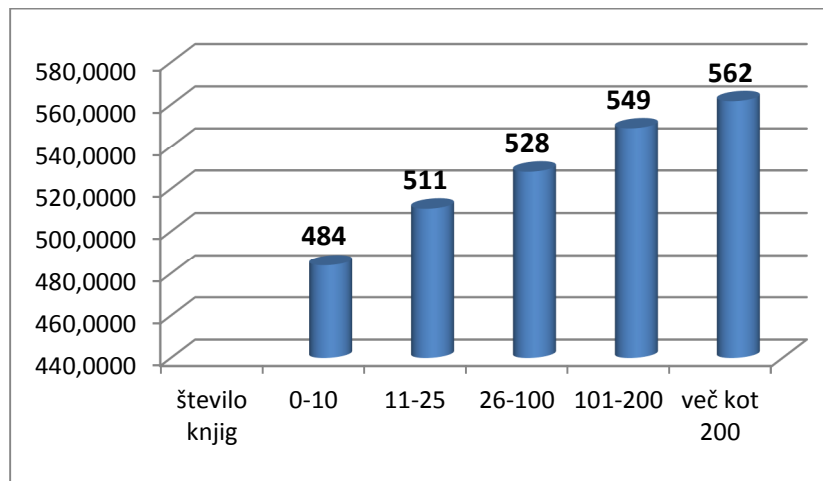
Poglejmo še bralne dosežke po posameznih postavkah.

Število otroških knjig doma je pomemben dejavnik pismenosti. Več ko je otroških knjig doma, boljša je bralna pismenost učenca. Učenci, ki imajo doma več kot 100 otroških knjig, so dosegli rezultat 569 točk, tisti, ki jih imajo deset ali manj, pa le 480.

Slika 4. Število otroških knjig doma in bralna pismenost

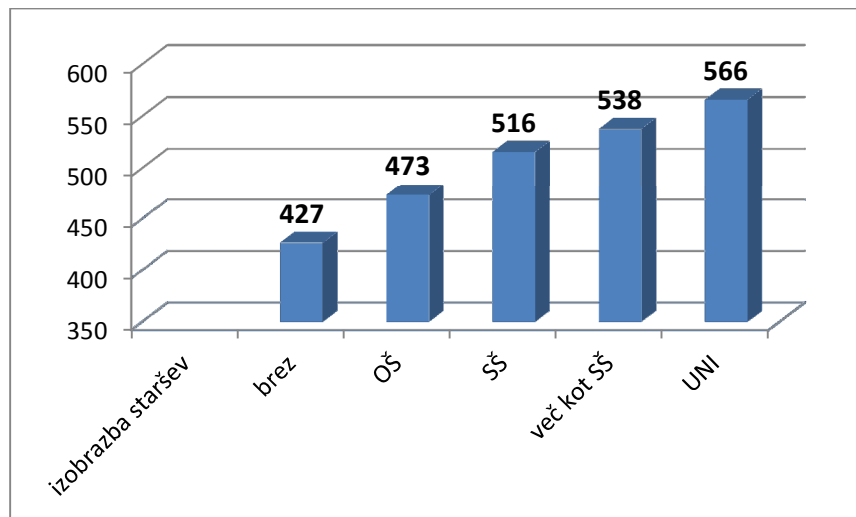
Tudi število knjig (brez otroških) doma je povezano z bralnim dosežkom. Učenci, ki imajo doma več kot 200 knjig, dosežejo 562 točk, tisti, ki jih imajo 10 ali manj, pa le 484 točk.

Slika 5. Število knjig doma in bralna pismenost

Zelo močan dejavnik bralne pismenosti v Sloveniji je izobrazba staršev.

Otroci izobraženih staršev so dosegli 566 točk, otroci staršev, ki so končali več kot srednjo šolo, vendar ne univerze, 538 točk, otroci staršev s končano srednjo šolo (teh je od vseh testiranih otrok največ, 50 %) 516 točk, otroci staršev, ki imajo samo osnovno šolo pa 473 točk. Otroci staršev brez izobrazbe so dosegli še nižji rezultat, vendar je izračun nezanesljiv, saj je teh otrok malo. Naj spomnimo, da je višji mednarodni mejnik, ki zajema spretnosti in veščine branja za samostojno učenje s pomočjo branja, pri 550 točkah.

Slika 6. Najvišja izobrazba staršev in bralna pismenost

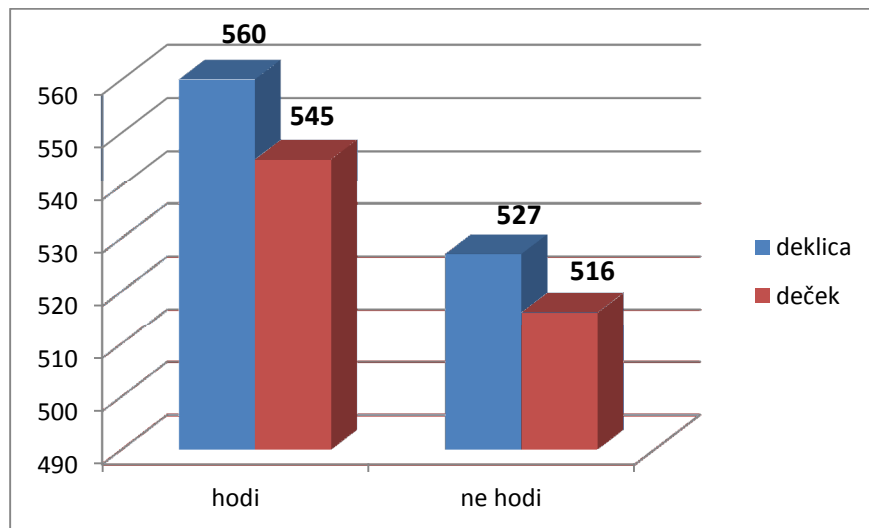
Ko omenjamo države, kjer so razlike med družinami, v katerih so starši izobraženi, in tistimi, kjer niso, ter med dosežki njihovih otrok, vidimo, da večina evropskih držav, pa tudi Avstralija, Singapur, Tajvan, Hong Kong, nekako zagotavlja dobro bralno pismenost otrokom izobraženih staršev. Razlike med skupinami otrok v različnih državah, ki imajo izobražene starše, so dosti manjše, kot so razlike v absolutnih dosežkih držav. Tako imamo v razponu od 565 do 576 točk, kolikor dosežejo otroci, ki imajo vsaj enega starša z univerzitetno izobrazbo, kar 10 evropskih držav (Slovenijo, Švedsko, Dansko, Slovaško, Nizozemsko, Portugalsko, Romunijo, Italijo, Češko) ter Avstralijo in Kanado. Nekoliko višje so otroci izobraženih staršev v Bolgariji, na Irskem, v Novi Zelandiji, Hong Kongu, na Tajvanu, v Nemčiji in na Finskem, Hrvaškem, v Rusiji, na Madžarskem, kjer dosežejo od 580 do 593 točk. Povsem pa izstopajo otroci izobraženih staršev na Severnem Irskem (600 točk) in Singapurju (610 točk).

V Hong Kongu in manjši meri na Nizozemskem pa dejstvo, kako izobraženi so otrokovi starši, ne igra posebne vloge.

Tudi učenci, ki imajo doma internet, so boljši bralci (539 točk) od tistih, ki ga nimajo (509 točk). Podatek o dosegljivosti interneta doma ni povezan s samo uporabo računalnika, govori samo o tem, da so socialno-ekonomski pogoji življenja v taki družini po vsej verjetnosti slabi (seveda, če ne gre za življenjski stil družine, ki bi zavračala internet, vendar je kaj takega malo verjetno. Otrok nismo spraševali, ali smejo sami uporabljati računalnik z internetom, ampak samo, ali ga imajo doma).

Eden pomembnih dejavnikov, kot se je izkazalo v PIRLS 2006, je dejavnik, ki ga tudi prištevamo med socioekonomske kazalce, vendar ne gre za materialno dobrino kot tako. Glasbena šola, ki jo obiskuje otrok, se

je pokazala kot pomemben dejavnik. Tudi v 2011 je podobno. Učenci, ki hodijo v glasbeno šolo, so dosegli povprečni dosežek 553 točk, tisti, ki ne hodijo, pa 520 točk. Vidimo, da je razlika med učenci, ki hodijo v glasbeno šolo, in tistimi, ki ne hodijo, 33 točk, kar je dvakrat več, kot je razlika v bralnem dosežku med spoloma. Če pogledamo, kako je z branjem dečkov in deklic, ki hodijo oziroma ne hodijo v glasbeno šolo, vidimo, da dečki, ki hodijo v glasbeno šolo, berejo boljše, kot deklice, ki ne hodijo v glasbeno šolo. Deklice, ki hodijo v glasbeno šolo, dosežejo rezultat 560 točk, dečki, ki hodijo v glasbeno šolo, dosežejo rezultat 545 točk, kar je več, kot deklice, ki ne hodijo v glasbeno šolo, te dosežejo 527 točk, dečki, ki ne hodijo v glasbeno šolo, pa dosežejo 516 točk. Rezultati vseh štirih skupin so prikazani na Sliki 7.

Slika 7. Deklice in dečki, ki obiskujejo oziroma ne obiskujejo glasbene šole.

Posedovanje slovarjev in enciklopedij je ravno tako dejavnik, ki je pomemben v povezavi z bralno pismenostjo. Učenke in učenci, ki so navedli, da imajo doma slovarje in enciklopedije, so dosegli 539 točk, tisti, ki jih nimajo, pa le 493.

Tabela 4.1 kaže, da je Slovenija glede na kazalnik, ki smo ga oblikovali na mednarodnem nivoju kot kazalnik domačih virov, med tistimi državami, ki ima relativno malo otrok, ki imajo doma veliko virov (17 %). Na Norveškem, v Avstraliji, na Švedskem, Danskem, Novi Zelandiji, v Kanadi in na Finskem je takih otrok od 42 do 35 %. Zanimivo, tudi v Hong Kongu jih je le 12 %.

Jezik, ki so ga učenci govorili pred vstopom v šolo

V Sloveniji je priseljencev v primerjavi z ostalimi državami zelo malo. Slovenščino je po navedbah staršev pred vstopom v šolo govorilo 97 % otrok, ki so sodelovali v raziskavi PIRLS 2011. Na lestvici bralnih dosežkov so dosegli 533 točk. Otroci, ki slovenščine pred šolo niso govorili, pa so dosegli le 475 točk. V vseh državah se kaže jezik, ki so ga otroci govorili pred šolo, kot pomemben faktor pismenosti. Največ otrok, ki niso govorili jezika preizkusa pred šolo, je na Malti (55 %), v Indoneziji (33 %), v Savdski Arabiji, Katarju (27 %), Združenih arabskih emiratih (23 %), v Iranu (20 %), Singapurju (18 %) in v Maroku (17 %). V evropskih državah je odstotek otrok, ki pred šolo niso govorili jezika preizkusa, manjši, še najvišji je v Bolgariji (12 %). Podatki za vse države so prikazani v Tabeli 4.3.

Starši berejo

V Tabeli 4.4 so predstavljeni dosežki učencev, ki smo jih glede na odgovore staršev o tem, kako radi berejo (starši), razvrstili v 3 skupine. V skupini *Radi berejo* so učenci, katerih starši so na kombinirani lestvici *Starši radi berejo* dosegli vsaj 10,9 točk, kar pomeni, da so na štiri trditve od sedmih odgovorili z *zelo se strinjam*, na tri trditve pa s *se strinjam*. Na vprašanje, kako pogosto berejo za zabavo, pa so starši v tej skupini odgovorili z *vsak dan ali skoraj vsak dan*. Učenci, katerih starši ne berejo radi, imajo na lestvici največ 7,9 točk, kar pomeni, da so starši na štiri trditve od sedmih odgovorili s *se ne strinjam*, na 3 pa s *se strinjam*, na vprašanje o branju za zabavo pa so v povprečju odgovorili z *enkrat ali dvakrat mesečno*. Vsi ostali učenci so v kategoriji *Še kar radi berejo*.

Trditve so bile naslednje:

- a) Berem samo, če moram.
- b) Z drugimi se rad/-a pogovarjam o tem, kar berem.
- c) V prostem času rad/-a berem.
- d) Berem samo, če potrebujem informacije.
- e) Branje je pri nas doma pomembna aktivnost.
- f) Rad/-a bi imel/-a več časa za branje.
- g) Uživam v branju.

Stopnje strinjanja oziroma nestrinjanja pa so bile: zelo se strinjam, strinjam se, ne strinjam se, sploh se ne strinjam.

V Sloveniji je 26 % učencev v skupini, kjer starši *Radi berejo*. Dosegli so 556 točk; 65 % učencev je v skupini starši *Še kar radi berejo*, ti so dosegli 527 točk; 9 % učencev je v skupini, kjer starši *Ne berejo radi*, ti učenci so dosegli le 497 točk.

Tudi v Hong Kongu vsi starši ne berejo radi. Hong Kong je na tej lestvici čisto zadnji, samo 14 % otrok ima starše, ki *Radi berejo*. Dosegli so 589 točk. Kljub temu pa so otroci staršev, ki *Ne berejo radi*, dosegli kar 566 točk.

Za Nizozemsko smo že zapisali, da je država, kjer je vpliv domačega okolja dosti manjši kot na primer v Sloveniji, pravzaprav je najmanjši v vsej Evropi, in to v pozitivnem smislu. Na Nizozemskem namreč otroci dobro berejo, tudi če starši niso izobraženi ali če *Ne berejo radi*. Učenci, ki so na Nizozemskem v skupini, kjer starši *Ne berejo*

radi, so dosegli 541 točk. Res pa je takih staršev samo 11 %. Tistih staršev, ki *Radi berejo*, je na Nizozemskem 45 %; učenci, ki imajo take starše, so dosegli 563 točk. Najraje starši berejo na Švedskem, 52 % otrok ima take starše; zelo blizu pa so jim tudi na Novi Zelandiji (51 % otrok), Severnem Irskem (50 % otrok) ter v Avstraliji in na Irskem (48 % otrok). Na Hrvaškem je v skupini, ki imajo starše, ki *Radi berejo*, 36 % učencev, dosegli pa so 567 točk. Na splošno imajo na Hrvaškem učenci starše, ki raje berejo od slovenskih, na lestvici imajo hrvaški učenci 10,1 točko, slovenski pa 9,8.

Pričakovana izobrazba otrok

Bralna pismenosti učenk in učencev je zelo povezana s pričakovanji njihovih staršev, kakšno izobrazbo naj bi dosegli njihovi otroci. V Sloveniji so pričakovanja med najnižjimi na svetu; starši 7 % otrok pričakujejo, da bo njihov otrok dosegel podiplomsko izobrazbo, in taki učenci so dosegli 571 točk. Učenci, katerih starši pričakujejo univerzitetno diplomu, je 42 %, dosegli so 557 točk. Učenci, katerih starši pričakujejo več kot le srednješolsko spričevalo, ne pa univerzitetne diplome, je 36 %, dosegli so 517 točk. Učenci, katerih starši pričakujejo od njih največ srednješolsko diplomu, pa je 15 %, dosegli so 475 točk.

Kako bi interpretirali pričakovanja staršev v Sloveniji? Lahko bi rekli, da se zavedajo zmožnosti svojih otrok in pričakovanja usklajujejo glede na dosežke. Enako nizka so pričakovanja hrvaških staršev, Hrvaška je na lestvici, ki je prikazana v Tabeli 4.5 le eno mesto pred Slovenijo. Na Hrvaškem starši 9 % otrok pričakujejo, da bodo otroci dosegli podiplomsko izobrazbo, in le 34 %, da bodo dosegli univerzitetno diplomu.

Paradoksalno najvišja pričakovanja glede izobrazbe izražajo v državah, kjer je bralna pismenost v 4. razredu na nizki ravni, Iran, Združeni arabski emirati, Katar, Trinidad in Tobago, za njimi pa Poljska. Večkrat smo že omenili Hong Kong, kjer imajo učenci v povprečju dobre dosežke ne glede na to, kako izobraženi so njihovi starši. Vendar tudi v Hong Kongu pri vprašanju pričakovanj pride do razlike med bralnimi dosežki. Učenci, katerih starši pričakujejo podiplomsko izobrazbo, dosežejo bralni rezultat 584 točk na PIRLS; tisti učenci, od katerih starši pričakujejo le srednješolsko spričevalo, pa le 532 točk. Vendar pa je v Hong Kongu kar 89 % otrok, od katerih starši pričakujejo najmanj univerzitetno diplomu.

Iz drugih raziskav vemo, da so pričakovanja okolice zelo močan dejavnik pri doseganju akademskega uspeha in uspeha v življenju nasploh. Tudi v Sloveniji smo leta 2008 izvedli evalvacijsko raziskavo (Doupona, Vončina, Autir, 2008). Z njo smo dokazali, da so se uspešne in neuspešne šole, ki so dosegle v raziskavi PIRLS 2006 približno enak bralni dosežek, otroci pa so bili iz različnih socialnih okolij, razlikovale ravno pri dejavniku visokih pričakovanj, ki so jih učiteljice in učitelji gojili do otrok v razredu. Visoka pričakovanja imajo pozitiven povraten vpliv na učenje.

Predopismenjevalne aktivnosti

Nekateri otroci so že pred šolo večji različnih predopismenjevalnih veščin. Nekateri celo dejansko berejo in pišejo. Za veliko večino pa je šola prostor, kjer se opismenjevanje sistematično izvaja. Starše smo vprašali, kako so bili njihovi otroci večji različnih zgodnjih opismenjevalnih spretnosti, katere predopismenjevalne aktivnosti so izvajali s svojimi otroki in ali so bili njihovi otroci vključeni v predšolske izobraževalne institucije (v Sloveniji vrtec).

V Tabeli 4.6 so države razvrščene glede na to, koliko otrok ima starše, ki so pogosto izvajali predopismenjevalne aktivnosti. Slovenija je na tej lestvici uvrščena zelo visoko. Kar 48 % otrok ima starše, ki so na lestvici predopismenjevalnih aktivnosti uvrščeni v kategorijo pogosto.

Starše smo spraševali, kako pogosto so, preden je šel njihov otrok v šolo, z njim počeli naslednje:

- a) Brali knjige.
- b) Pripovedovali zgodbe.
- c) Peli pesmice.
- d) Se igrali abecedo (npr. s kockami, na katerih so napisane črke).
- e) Govorili o stvareh, ki jih počnete.
- f) Govorili o tem, kar ste prebrali.
- g) Se igrali besedne igre.
- h) Pisali črke ali besede.
- i) Glasno brali znake ali napise.

Stopnje pogostosti izvajanja aktivnosti so bile pogosto, včasih in nikoli ali skoraj nikoli.

Učenci, katerih starši so za pet aktivnosti odgovorili *pogosto* in za štiri aktivnosti *včasih*, so uvrščeni v kategorijo *Pogosto*. Na testu v raziskavi PIRLS so dosegli 543 točk. Na Hrvaškem je podobno, v kategoriji *Pogosto* je 50 % učencev, dosegli so 562 točk. Učenci, katerih starši so za pet aktivnosti odgovorili nikoli ali skoraj nikoli, za štiri pa včasih, so v kategoriji *Nikoli ali skoraj nikoli*. V Sloveniji takih učencev ni, pa tudi na Hrvaškem in večini drugih držav ne. Od evropskih držav je nekaj učencev v tej kategoriji le v Belgiji, Bolgariji in Romuniji.

Vsi ostali učenci, ki niso ne v kategoriji *Pogosto* ne *Nikoli ali skoraj nikoli*, so v kategoriji *Včasih*. V Sloveniji je takih otrok 51 %, dosegli so 522 točk, kar je 21 točk manj kot učenci v kategoriji *Pogosto*.

V Tabeli 4.7 so navedeni deleži in dosežki otrok, ki so bili vključeni v predšolsko izobraževanje. V Sloveniji smo starše vprašali o tem, ali je bil njihov otrok vključen v vrtec. Za tiste, ki so bili vključeni v vrtec, so starši odgovarjali še na vprašanja, koliko časa so obiskovali vrtec. Starši 59 % otrok v Sloveniji so dejali, da so bili otroci v vrtcu 3 leta ali več, dosegli so 537 točk. Tisti, ki so bili v vrtcu več kot eno, a manj kot 3 leta, so dosegli 526 točk. Otroci, ki so bili v vrtcu leto ali manj, so dosegli 524 točk, tisti, ki niso bili v vrtcu, pa 519 točk.

Kaže, da je vrtec povezan z bralnim dosežkom; otroci, ki niso obiskovali vrtca, imajo najnižji bralni dosežek. Vsaka naslednja kategorija (do enega leta, več kot eno leto, manj kot tri, tri leta in več) pokaže višji bralni dosežek. Vendar to vzdrži, dokler dosežkov ne kontroliramo z izobrazbo staršev. Ko uvedemo spremenljivko najvišja izobrazba katerega od staršev, pozitiven učinek vrtca izgine.

V nekaterih državah sploh ni otrok, ki ne bi bili vključeni v vrtec, na primer na Madžarskem in Danskem, po odstotek pa jih je v Belgiji, Franciji, Italiji, Nemčiji, na Švedskem in v Avstriji. Slovenija je, kot kaže Tabela 4.7, v zgornjem delu lestvice vključenosti v vrtec.

Na žalost nimamo podatka o tem, koliko vzgojiteljev skrbi za posameznega otroka oziroma za koliko otrok mora skrbeti posamezen vzgojitelj. Domnevamo, da je najboljši jezikovni pouk tisti, kjer otrok čim večkrat pride v interakcijo z odraslim na način, kjer lahko odrasli učečega se otroka neposredno korigira, mu pojasnjuje neznane besede, koncepte in je nasploh pozoren na vse tiste malenkosti, ki onemogočajo smiselno komunikacijo. Manjše ko je razmerje vzgojitelj-otrok, kvalitetnejša je jezikovna interakcija med njima. V veliki skupini v znanju jezika najbolj napreduje otrok, ki ga najbolj zna – seveda ob primerni podpori in zgledu dobrega odraslega govorca.

Osnovne opismenjevalne veščine pred vstopom v šolo

Starši so odgovarjali tudi na vprašanja, katere osnovne opismenjevalne veščine je obvladoval njihov otrok, preden je šel v šolo, in kako dobro jih je obvladoval.

Starši so odgovarjali na naslednje vprašanje:

Ko je vaš otrok vstopil v 1. razred, kako dobro je znal naslednje?

- a) Poznal večino črk.
- b) Prebral nekaj besed.
- c) Bral stavke.
- d) Pisal črke.
- e) Napisal nekaj besed.

Stopnje obvladovanja pa so bile naslednje: zelo dobro, še kar dobro, ne preveč dobro, sploh ne.

Učenci, katerih starši so za tri veščine poročali, da so jih otroci znali zelo dobro in za dve veščini še kar dobro, so na *Lestvici osnovnih opismenjevalnih veščin* v kategoriji *Zelo dobro*. Učenci, katerih starši so za tri veščine odgovorili zelo dobro, dve pa še kar dobro, so v kategoriji *Sploh ne*. Vsi ostali učenci so v kategoriji *Še kar dobro*.

V Sloveniji so učenci, ki so v kategoriji *Zelo dobro*, dosegli 570 točk. Takih otrok je 16 %. Učenci, ki so v kategoriji *Še kar dobro*, so dosegli 539 točk, takih otrok je 36 %. Skoraj polovica otrok pa je v kategoriji *Sploh ne*, ti so dosegli 513 točk.

V nekaterih drugih državah so odstotki otrok v kategoriji *Zelo dobro* zelo visoki (do 49 %). Na Hrvaškem je takih otrok kar 34 %, vendar je njihov bralni dosežek (675 točk) le malo višji od dosežka slovenskih otrok v isti kategoriji (570 točk). Ne glede na razlike med državami za vse države velja, da so otroci, za katere so starši navajali, da so obvladovali več zgodnjih opismenjevalnih veščin, dosegli višji bralni dosežek, kot otroci, ki niso imeli ali pa so imeli manj zgodnjih opismenjevalnih veščin. Podatki po državah za vse tri kategorije otrok so v Tabeli 4.8.